

AANBEVELINGEN VOOR DE KLIMAATTOP VAN DUBAI (COP 28)

De internationale klimaatconferentie (COP 28) zal plaatsvinden van 30 november tot en met 12 december in Dubai, Verenigde Arabische Emiraten. Het jaar 2023 wordt gekenmerkt door een versterking van de klimaatveranderingen, waarvan de gevolgen alle regio's van de wereld raken. Het echte werk om de klimaatcrisis aan te pakken is nog niet begonnen en het is van vitaal belang dat we onverwijd naar een hogere versnelling schakelen en systemische veranderingen doorvoeren. Deze top moet de landen, te beginnen met de grootste vervuilers, er duidelijk aan herinneren dat een rechtvaardige uitfasering van fossiele brandstoffen onontbeerlijk is. **Het beperken van de temperatuurstijging tot 1,5°C tegen het einde van de eeuw** is de enige aanvaardbare interpretatie van de langetermijndoelstelling van het Akkoord van Parijs. Het overschrijden van deze drempel, zelfs tijdelijk, zal immers onomkeerbare gevolgen hebben, vooral voor de meest kwetsbare personen. Daarom is er dringend nood aan een koerswijziging. Deze COP moet ook over **sociale rechtvaardigheid** gaan. De transitie naar een koolstofarme samenleving moet een rechtvaardige transitie zijn, waarbij waardige en groene banen en meer sociale gelijkheid worden gecreëerd. Ten slotte moet deze COP **klimaatrechtvaardigheid** onderschrijven als basis voor internationale betrekkingen. De klimaatcrisis is een mondiaal probleem en vereist mondiale antwoorden op basis van solidariteit. Dit is van cruciaal belang om het vertrouwen te herstellen tussen landen en voor klimaatambitie. Ook buiten de onderhandelingsruimtes is er nood aan beleid dat ongelijkheid aanpakt inzake handel, belastingen en investeringen. Alleen door te handelen volgens deze logica kunnen we hoop vestigen op ambitieuze conclusies in Dubai

0. MENSENRECHTEN IN DE VERENIGDE ARABISCHE EMIRATEN	2
1. OPWARMING BEPERKEN TOT 1,5°C EN UITFASERING FOSSIELE BRANDSTOFFEN	3
2. RECHTVAARDIGE TRANSITIE	4
3. GENDERRECHTVAARDIGHEID	4
4. JONGEREN, KINDEREN EN TOEKOMSTIGE GENERATIES.....	5
5. VERLIES EN SCHADE.....	6
6. LANDBOUW EN VOEDSELSYSTEMEN.....	7
7. NATUUR EN BIODIVERSITEIT.....	8
8. INTERNATIONALE KLIMAATFINANCIERING	9
9. FINANCIËEL SYSTEEM IN LIJN MET KLIMAATRECHTVAARDIGHEID.....	10
EINDNOTEN	11

0. MENSENRECHTEN IN DE VERENIGDE ARABISCHE EMIRATEN

De civiele maatschappij en het recht op vrijheid van meningsuiting, van vereniging en van vreedzame vergadering zijn essentieel voor het succes van COP 28, en dus ook essentieel in de Verenigde Arabische Emiraten (VAE). Er moeten snel maatregelen worden genomen om de vrijheid van meningsuiting te verdedigen. De VAE moeten ervoor zorgen dat het recht op privacy, de rechten van werknemers, vrouwenrechten en seksuele rechten worden gerespecteerd. Er moeten onafhankelijke onderzoeken komen naar ernstige mensenrechtenschendingen in de context van de gewapende conflicten in Jemen en Libië.

Kernboodschappen voor de mensenrechten in de Verenigde Arabische Emiraten:

- De VAE en de VN moeten de **civiele ruimte op COP 28 beschermen** voor deelnemers van alle nationaliteiten en standpunten.
- Het land moet laten zien dat het serieus is over het organiseren van een open COP 28 in een vrije civiele ruimte, door **gewetensgevangenen** uit de VAE vrij te laten en wetten in te trekken die de vrijheid van meningsuiting, vereniging en vergadering beperken.
- Alle staten die deelnemen aan COP 28 moeten druk uitoefenen op de Verenigde Arabische Emiraten om de **mensenrechtensituatie in het land aanzienlijk te verbeteren** in de aanloop naar de conferentie. Zij moeten er bij de Verenigde Arabische Emiraten op aandringen dat alle gewetensgevangenen en alle andere personen die worden vastgehouden omdat zij op niet-gewelddadige wijze hun recht op vrijheid van meningsuiting of van vereniging hebben uitgeoefend, worden vrijgelaten om te laten zien dat het land zich inzet voor de open civiele ruimte die essentieel is voor het welslagen van COP 28.

De Klimaatcoalitie, die meer dan 100 organisaties uit het Belgische maatschappelijk middenveld (natuur en milieu, internationale solidariteit, vakbonden, mutualiteiten, jongeren, burgerbewegingen en mensenrechtenorganisaties) verenigt, heeft de volgende aanbevelingen voor de Belgische beleidsmakers in het kader van de COP 28:

1. OPWARMING BEPERKEN TOT 1,5°C EN UITFASERING FOSSIELE BRANDSTOFFEN

Internationaal

- Steun de oproep van de secretaris-generaal van de Verenigde Naties in reactie op het IPCC-rapport, dat **alle ontwikkelde landen streven naar klimaatneutraliteit tegen 2040 en alle opkomende landen streven naar klimaatneutraliteit tegen 2050**¹. Zoals UNEP (United Nations Environment Program) heeft aangetoond, moet de wereldwijde uitstoot tussen 2020 en 2030 met meer dan 7% per jaar dalen om de mogelijkheid te behouden om onder de 1,5°C opwarming te blijven. Zelfs om onder de 2°C te blijven, moeten de wereldwijde emissies met meer dan 3% per jaar worden verminderd, met een hoger tempo in de rijke landen².
- Pleit voor verbintenis tot het **uitfaseren van fossiele brandstoffen**. De verbranding van olie, gas en kolen is de grootste bron van broeikasgassen, dus het is essentieel om trajecten te plannen voor onmiddellijke vermindering van het gebruik van fossiele brandstoffen. Op mondiaal niveau moet er ook een moratorium komen op investeringen in nieuwe winning van fossiele brandstoffen, in overeenstemming met de analyse van het Internationaal Energieagentschap.
- Pleit voor een **versnelling van de productie van hernieuwbare energie** met een **expliciete doelstelling om het energieverbruik te verminderen**. Het delen van technologie en massale investeringen in de overgang naar 100% hernieuwbare en duurzame energie zijn noodzakelijk, met als gezamenlijk doel het bereiken van een rechtvaardige transitie in de energiesector.
- Zorg dat het **Mitigation Work Program** en de **Global Stocktake** leiden tot een omvattende evaluatie van de **implementatie** van NDC's (National Determined Contributions), een verdere verhoging van de ambities van de nationale klimaatplannen, en het bepalen van duidelijke en ambitieuze sectorale decarbonisatie-doelstellingen in lijn met een opwarming van maximaal 1,5°C, het zesde syntheserapport van het IPCC, de SDGs (Sustainable Development Goals) en het post-2020 wereldwijde biodiversiteitskader. Integreer ook de verschillende sectorale akkoorden en 'Glasgow Breakthroughs' in dit proces.
- Wees een actieve pleitbezorger van internationale en Europese ambitie en samenwerking. Steun alle **diplomatieke initiatieven** die in deze richting gaan, bijvoorbeeld het jaarlijkse statement van de High Ambition Coalition, en streef naar sterke en gelijkwaardige partnerschappen met de meest kwetsbare landen.
- Implementeer de **verschillende vrijwillige engagementen**³ die België is aangegaan op COP26, en schep in de aanloop naar COP 28 duidelijkheid m.b.t. de vooruitgang die is geboekt en de vervolgstappen die gepland staan.

Belgisch en Europees

- **Op Belgisch, Vlaams, Waals en Brussels niveau, moet het Nationaal Energie- en Klimaatplan (NEKP 2030)** worden afgerond. Het moet de emissies in alle regio's voldoende verminderen en op weg naar klimaatneutraliteit. Het moet het totale energieverbruik terugdringen en een geleidelijke afschaffing van fossiele brandstoffen initiëren, terwijl het uiteindelijk streeft naar 100% hernieuwbare energie. Het moet de samenleving veerkrachtiger maken en zich voorbereiden op aanpassing, naast essentiële mitigatie.

- Als onderdeel van hun verplichtingen (NDC, NEKP) voor **2030** moet België en Europa elk hun wettelijke doelstelling vastleggen op een vermindering van de directe uitstoot van broeikasgassen met **minstens 61%** ten opzichte van 1990⁴, en tegelijk inspanningen te blijven leveren voor de hogere reductieniveaus die nodig zijn⁵.
- Voor **2035** moet een **coherente tussentijdse doelstelling** van **minstens 80%** emissiereducties ten opzichte van 1990 worden **aangenomen**.
- Voor **2040** moeten België en Europa elk hun wettelijke doelstelling vastleggen op een vermindering van de directe uitstoot van broeikasgassen met **minstens 95%** ten opzichte van 1990, en om te streven naar klimaatneutraliteit tegen die datum⁶.
- Deze doelstellingen moeten hand in hand gaan met de integratie van de beginselen van een **rechtvaardige transitie** en er moeten maatregelen worden genomen om zowel de klimaatdoelstellingen als de sociale doelstellingen te verwezenlijken⁷.

2. RECHTVAARDIGE TRANSITIE

- Op COP 28 moet een beslissing genomen worden voor de implementatie van het **Just Transition Work Program (JTWP)**. We vragen dat het principe van een "**rechtvaardige transitie voor de beroepsbevolking en van het scheppen van waardig werk en hoogwaardige banen in overeenstemming met nationaal vastgestelde ontwikkelingsprioriteiten**", zoals vastgelegd in het **Akkoord van Parijs**⁸, wordt bevestigd⁹. Fundamentele arbeidsrechten, zeggenschap voor werknemers en hun vakbonden, en sociale bescherming moeten essentiële principes vormen. Een rechtvaardige transitie in het JTWP moet bovendien meer concreet gebaseerd zijn op de Richtlijnen van de IAO (2015)¹⁰ en de recente IAO-resolutie (2023)¹¹. Het Just Transition Work Program moet dan ook het mandaat van de IAO in de rechtvaardige transitie erkennen. Verder moet het JTWP bijdragen aan de algemene kennis over een rechtvaardige transitie enerzijds en de implementatie van de principes van een rechtvaardige transitie anderzijds. Elke partij moet bij de herziening van zijn NDC verplicht worden om te concretiseren, in samenspraak met de sociale partners, hoe de rechtvaardige transitie in de praktijk wordt gebracht.
- We vragen dat België zich inschakelt in de Just Transition processen buiten de UNFCCC, zoals de **Just Energy Transition Partnerships**. Dat betekent dat België zeer concessionele financiering voorziet, verzekert dat de civiele samenleving - in het bijzonder de organisaties die de werknemers in de energiesector verenigen - effectief inspraak krijgt in de concretisering, de toegang tot betaalbare en schone energie voor de lokale bevolking waarborgt, en dat op regelmatige basis aan de Belgische civiele samenleving wordt gerapporteerd over de voortgang van het partnerschap.
- Om de effecten van de klimaatcrisis, die werk en inkomens in gevaar brengt, te verzachten, is nood aan **universele gezondheidszorg, werkloosheidsuitkeringen en andere vormen van sociale bescherming**.

3. GENDERRECHTVAARDIGHEID

- Eis dat alle landen die het Akkoord van Parijs hebben ondertekend, rekening houden met **genderrechtvaardigheid** als een van de belangrijkste pijlers van

klimaatrechtvaardigheid. België moet zich in dit opzicht profileren en de de Belgische engagementen binnen de '**Action Coalition on Feminist Action for Climate Justice**'¹² versterken.

- Zorg dat de **rechtvaardige transitie ook feministisch is**, door de gender- en etnische arbeidsverdeling ter discussie te stellen die mensen in laagbetaalde, onzekere en informele bestaans- en dienstensectoren plaatst. Zij moet het begrip 'werk' zelf ter discussie stellen, zodat onbetaalde zorg en huishoudelijk werk, dat vooral door geracialiseerde vrouwen en meisjes wordt gedaan, wordt gewaardeerd, erkend, verminderd en herverdeeld.
- Stel gender centraal in alle klimaat **planningsinstrumenten**: België moet een **dubbele benadering van gendermainstreaming** bij alle planning en rapportage implementeren en ervoor ijveren, zodat genderrechtvaardigheid een hoofdpunt wordt bij alle elementen van de Global Stocktake Cycles, de actualisering van de NDC's en de Europese nationale klimaat- en energieplannen.
- Verbeter de beschikbaarheid van **genderspecifieke data en informatie**: verzoek het IPCC om een speciaal verslag op te stellen over de verbanden tussen gender en klimaat, zowel in het kader van adaptatie als van mitigatie; Op nationaal niveau wijden we een specifieke sectie aan gender- en klimaatgegevens in het Belgisch Klimaatcentrum.
- Garandeer **inclusieve onderhandelingen** en pleit voor een evenwichtige vertegenwoordiging wat SOGIESC¹³-identiteit en -deskundigheid betreft; pleit voor de verplichte aanstelling van nationale aandachtspunten voor gender en klimaatverandering in alle nationale en regionale delegaties; en dat de administraties en organisaties die verantwoordelijk zijn voor gendergelijkheid partners worden bij de uitvoering van klimaatactie.
- Zorg ervoor dat alle thematische **COP 28 onderhandelingen** 'gendertransformatief' zijn: erken de verbanden tussen de klimaatcrisis en gendergerelateerd geweld¹⁴; en pleit voor een effectieve implementatie van het Genderactieplan gericht op aanbevelingen van de Belgische Adviesraad voor Gender en Ontwikkeling (ARGO)¹⁵ en van feministische organisaties uit België en partnerlanden.

4. JONGEREN, KINDEREN EN TOEKOMSTIGE GENERATIES

- Kinderen, die een derde van de wereldbevolking vertegenwoordigen - en meer dan de helft van de bevolking in veel van de landen die het meest worden blootgesteld aan de gevolgen van klimaatverandering - worden onevenredig zwaar getroffen door de verwoestende gevolgen van klimaatverandering, zoals extreme weersomstandigheden en voedselonzeekerheid. Op basis van de bevindingen en aanbevelingen binnen **Algemeen Commentaar 26** vragen we België op te komen voor hun rechten en welzijn tijdens de internationale klimaatonderhandelingen en hierin het voortouw te nemen¹⁶.
- Kinderen en jongeren zijn belangrijke actoren voor verandering. Promoot, zoals binnen de Belgische delegatie, de **participatie van jongerenvertegenwoordigers binnen nationale delegaties** tijdens de klimaatonderhandelingen. Pleit ook voor een mandaat voor het UNFCCC om **kindvriendelijke vertaling** te voorzien van COP-beslissingen, om deelname aan het proces te bevorderen. Maak van participatie van

jongeren ook een prioriteit voor België in zijn internationale acties en mandaten, het is nl. hun recht¹⁷.

- Zorg er mee voor dat de **intergenerationele rechtvaardigheid** steeds wordt gewaarborgd en tijdens onderhandelingen in overweging wordt genomen¹⁸. Verzoek daarom het voorzitterschap van de UNFCCC om een **experten dialoog** in te richten tijdens de 60th Sessions of the UNFCCC Subsidiary Bodies. Met als doelstelling om relevant bewijsmateriaal en richtlijnen voor het ontwerp, de planning en de implementatie van klimaatmaatregelen die de intergenerationele rechtvaardigheid, o.a. de belangen van kinderen, jongeren en toekomstige generaties, respecteren, bevorderen en in overweging nemen, te onderzoeken en te beoordelen. Zorg ervoor dat de genomen maatregelen worden uitgevoerd zonder het vermogen van toekomstige generaties om in hun behoeften te voorzien in gevaar te brengen.
- Pleit binnen de outputs van de Global Stocktake (GST) op het verzamelen, gebruiken en rapporteren van leeftijds- en genderspecifieke gegevens voor klimaatmaatregelen en beleid. Promoot het **VN-Kinderrechtenverdrag en het mensenrecht op een schoon, duurzaam en gezond leefmilieu** als leidraden in het GST-proces en output.

5. VERLIES EN SCHADE

- Steun een COP-besluit om het **Loss and Damage Fund** te **operationaliseren** als centraal onderdeel van 'nieuwe en bestaande financieringsregelingen' binnen de UNFCCC om middelen te mobiliseren en te coördineren. België moet zich **verzetten** tegen het onderbrengen van het fonds bij de Wereldbank, gezien het gebrek aan eerlijke en democratische vertegenwoordiging van de zwaarst getroffen landen en gemeenschappen¹⁹.
- Bijdragen aan het fonds moeten worden geleverd op basis van **solidariteit en internationale samenwerking, historische verantwoordelijkheid en het principe dat de vervuiler betaalt**²⁰. Met deze principes in het achterhoofd moeten alle 'ontwikkelingslanden' in aanmerking komen voor toegang tot het fonds en moeten met name de rijke historische uitstoters bijdragen. In overeenstemming met het mandaat van Sharm-El-Sheik moet deze financiering zowel economische als niet-economische schade financieren die het gevolg is van zowel plotselinge als geleidelijke gebeurtenissen.
- We roepen België voor of tijdens COP 28 aanzienlijke meerjarige **toezeggingen** te doen voor het nieuwe verlies- en schadefonds. De financiering moet met name bestaan uit nieuwe, aanvullende overheidsfinanciering in de vorm van subsidies.
- Zorg dat financiering **toegankelijk** voor meerdere overheidsniveaus en voor lokale gemeenschappen en maatschappelijke organisaties. Geef prioriteit aan directe en onmiddellijke toegang zonder voorwaarden.
- Garandeer billijke **vertegenwoordiging** in het bestuur van het fonds, met een meerderheid van ontwikkelingslanden en specifieke zetels voor Least Developed Countries' en kleine eilandstaten in 'ontwikkeling' (SIDS).
- Zorg ervoor dat het Santiago-netwerk²¹ daadwerkelijk operationeel wordt, met inbegrip van de oprichting van een **representatief en inclusief adviesorgaan** dat besluiten kan nemen over het verlenen van technische bijstand op basis van de behoeften.

- Erken in het kader van het Warsaw International Mechanism on Loss and Damage het groeiende probleem van **klimaatonthemden** en de dringende noodzaak om oplossingen te vinden op internationaal, regionaal en nationaal niveau die de mensenrechten in alle stadia van de ontheemding respecteren, en implementeer de aanbevelingen die werden opgesteld door de Task Force on Displacement en goedgekeurd tijdens de klimaatop in Katowice (COP24)²².

6. LANDBOUW EN VOEDSELSYSTEMEN

- Garandeer dat **voedselsoevereiniteit**, respect voor de **mensenrechten, sociale bescherming** en de internationale teksten en verdragen over de **rechten van de inheemse en lokale bevolking**, landrechten en toegang tot natuurlijke rijkdommen centraal staan in de besprekingen. Heb bijzondere aandacht voor 'World's Youth for Climate Justice'²³ en de 'Verklaring van de VN inzake de rechten van boeren en andere mensen die in plattelandsgebieden werken'²⁴. België moet gebruik maken van de COP 28 om andere landen hierover te sensibiliseren en binnen de Algemene Vergadering van de VN toewerken naar een resolutie.
- Zorg ervoor dat overheidssteun voor landbouw en voedselsystemen (vb. GLB²⁵, herstelplannen) niet enkel agro-ecologische praktijken en lokale voedselsystemen (vb. korte keten) ondersteunt, maar ook **productiepraktijken uitsluit** die leiden tot milieudegradatie en het verdwijnen van kleine landbouwbedrijven²⁶. Daarbij moet ook ingezet worden op een reductie van het gebruik van synthetische stikstof, kunstmest en pesticiden, ook dit zijn **fossiele brandstoffen** in een andere vorm.
- **Erken het belang van landbouw**, en meer specifiek, agro-ecologie, voor het levensonderhoud van miljarden mensen wereldwijd en de kwetsbaarheid van de landbouwsector voor de klimaatcrisis. Garandeer in dat kader dat de resultaten van de **Sharm el Sheik gezamenlijk werk aan de uitvoering van klimaatactie op het gebied van landbouw en voedselzekerheid**, in lijn zijn geïmplementeerd met de prioriteit om voedselzekerheid te vrijwaren en de natuur te beschermen.
- Richt de implementatie van het gezamenlijke werk op **de 13 beginselen**²⁷ op die door het panel op hoog niveau zijn vastgesteld als leidraad voor de transformatie van het agro-ecologische voedselsysteem²⁸ dat door de UNFSS-coalitie voor agro-ecologie is onderschreven;
 - Pleit voor de rol van het CFS (het Comité voor Wereldvoedselzekerheid binnen de FAO) en voor de integratie van de aanbevelingen door het expertpanel op hoog niveau voorgestelde aanbevelingen voor het klimaatbeleid op landbouwgebied;
 - **Integreer** agro-ecologie en biologische landbouw in **klimaatactie**²⁹;
 - Biedt institutionele en politieke erkenning en steun voor **lokale, regionale, nationale en internationale netwerken** van agro-ecologische landbouwers;
 - Richt het landbouwbeleid op de **financiering** van agro-ecologische en biologische landbouwprojecten.
- **Verhoog de inspanningen voor methaanreductie**, in lijn met de engagementen genomen op de COP26 via de internationale Methane Pledge. Bijkomende, brongerichte acties zijn noodzakelijk om toe te werken naar de beloofde reductie van - 30% methaan tegen 2030³⁰.

7. NATUUR EN BIODIVERSITEIT

- Erken dat het tegengaan van **biodiversiteitsverlies** een belangrijke hefboom is in de strijd tegen en de aanpassing aan de klimaatcrisis³¹. Dit betekent dat België een voortrekker moet zijn in de uitvoering van het **Kunming-Montreal globaal biodiversiteitskader** (GBF). Dit houdt o.a. de herziening in van de **nationale biodiversiteitsstrategie** die tegen de Convention on Biological Diversity COP16 (eind 2024 in Turkije) moet voltooid zijn, met inbegrip van een **flankerende financieringsstrategie** en sectorale actieplannen. Essentieel hierbij is³²:
 - Dat alle overheidssectoren, organisaties en groepen van de civiele samenleving worden geraadpleegd en volledig worden betrokken bij de herziening.
 - Een grondige evaluatie van het afgelopen en huidige biodiversiteitsbeleid. Zo is er tot op heden geen evaluatie gebeurd van de Belgische Biodiversiteitsstrategie 2013-2020.
 - Het opstellen van bindende SMART strategische- en operationele doelstellingen voor 2029 en bijbehorende indicatoren.
- **Natuur gebaseerde klimaatoplossingen** mogen niet worden ingezet ter vervanging van reductie van de broeikasgasuitstoot. Natuur gebaseerde oplossingen moeten wel een prominente rol spelen in nationale adaptatieplannen en ook hun rol in mitigatie moet erkend worden. Maak van deze oplossingen de standaard in plaats van grijze infrastructuur.
- Zorg voor **voldoende financiering** om de Europese en internationale **biodiversiteitsdoelstellingen** te halen³³.
- Versterk, gezien het belang van de oceaan voor de aanpak van de klimaatcrisis, de rol van België als **'Blue Leader'** door het voorzorgsbeginsel toe te passen op de ontwikkeling van diepzeemijnbouw. Op internationaal niveau betekent dit dat een **internationaal moratorium** op **diepzeemijnbouw** moet worden gesteund en ondertekend en dat een leidende rol moet worden gespeeld in de ontwikkeling en uitrol van een circulaire deeleconomie met inbegrip van innovatie in die richting.
- Ga biodiversiteitsverlies door **Belgische consumptie** tegen. Breng de aangegane verbintenissen (Forest, Agriculture and Commodity Trade-dialoog en het partnerschap van de Verklaring van Amsterdam) in praktijk. Stimuleer bedrijven, ter voorbereiding van de Europese wetgeving ter zake (Corporate Sustainability Due Diligence en Corporate Sustainability Reporting Directive), om hun impact (scope 1, 2 & 3) op de biodiversiteit in kaart te brengen en strategieën op te stellen om die impact te verkleinen. Stimuleer hiervoor het gebruik van Science Based Targets, zowel voor klimaat als biodiversiteit.
- Om een geloofwaardige leider op internationaal niveau te zijn, moet België **coherent** zijn in zijn standpunten op EU-niveau en in de ontwikkeling van zijn eigen nationaal beleid. Op Belgisch niveau betekent dit o.a. de ontwikkeling van regionale (biodiversiteits)wetgeving in lijn met internationale- en Europese verbintenissen en het uitvoeren van de opgemaakte beheersplannen van de mariene Natura 2000 zones. Op Europees niveau roepen we België op om de **adoptie van een sterke Natuurherstelwet** te ondersteunen en te faciliteren als voorzitter van de Raad van de

EU. Evenals het verzekeren van handhaving van de **EUDR** en ondersteunen van meer impact³⁴ bij aankomende revisies.

8. INTERNATIONALE KLIMAATFINANCIERING

- Rijke historische uitstoters, waaronder België, zijn er niet in geslaagd de belofte van jaarlijks **USD 100 miljard voor klimaatfinanciering in 2020** te behalen. De 100 miljard doelstelling moet zo snel mogelijk worden gehaald, waarbij opeengestapelde tekorten in eerdere jaren worden gecompenseerd door hogere niveaus in latere jaren. De focus moet liggen op het opschalen van met name publieke financiering voor internationale klimaatactie, onder meer via innovatieve financieringsbronnen³⁵.
- Om een billijke bijdrage te leveren, moet België haar engagement verhogen tot een groeipad naar ten minste **500 miljoen euro per jaar**, die niet ten koste gaat van de middelen voor ontwikkelingssamenwerking ("nieuw en additioneel")³⁶.
- De tweede wedersamenstelling van het **Green Climate Fund** is cruciaal voor katalyseren van globale actie. We verwelkomen de Belgische bijdrage van 150 miljoen euro voor de periode 2023 - 2027, maar pleiten ervoor om de Belgische bijdrage op te schroeven en een additionele bijdrage te voorzien. Blijf inzetten op een betere toegankelijkheid van GCF.
- België moet een **constructieve rol spelen in de onderhandelingen over de nieuwe collectieve gekwantificeerde doelstelling** (de nieuwe doelstelling voor klimaatfinanciering post 2025). We vragen:
 - een **kwantitatieve doelstelling** voor de verstrekking van publieke financiering dat vertrekt vanuit de behoeften van lagere inkomenslanden en wetenschappelijke gegevens met regelmatige toetsing;
 - specifieke **sub-doelstellingen** voor adaptatie, mitigatie en aanpakken van schade en verlies;
 - modaliteiten die de **toegang tot financiering** verhoogt³⁹, met specifieke aandacht voor mensen in kwetsbare posities, zoals vrouwen⁴⁰ en jongeren⁴¹;
 - Garandeer aan de hand van **duidelijke definities van internationale klimaatfinanciering** ('nieuw en additioneel') en een uniform rapporteringsmechanisme dat de doelstelling niet opnieuw wordt ondermijnd door overrapportering.
- Pleit voor concrete maatregelen inzake de vicieuze cirkel van **escalerende schulden- en klimaatcrises**, zoals het garanderen van verantwoord lenen⁴² en een mechanisme voor de automatische opschorting van schuldaflossingen bij toekomstige multilaterale, bilaterale, en private leningen in de nasleep van klimaatrampen. Blijf inzetten op **publieke financiering** in de vorm van **subsidies**, met name voor adaptatie en loss en damage³⁷. Als er leningen moeten worden gebruikt, dan alleen tegen zeer gunstige voorwaarden³⁸ en alleen voor bepaalde doeleinden en programma's die niet zullen leiden tot de accumulatie van onhoudbare schulden.
- Kom de belofte na om de **adaptatiefinanciering** te **verdubbelen tegen 2025** (ten opzichte van referentiejaar 2019) en presenteer een definitief uitvoeringsplan met tijdschema om dit te behalen.

9. FINANCIIEEL SYSTEEM IN LIJN MET KLIMAATRECHTVAARDIGHEID

- Voer een **klimaattoets** in voor alle publieke investeringen om te garanderen dat ze in lijn zijn met **Artikel 2.1c** van het Akkoord van Parijs.
- Pleit voor een einde van **subsidies voor fossiele brandstoffen**, met de nodige sociale omkadering. Deze subsidies bedragen ook in België minstens gemiddeld 13 miljard per jaar⁴³. Dat kan door een wet te stemmen waarin een graduele uitfasering wordt vastgelegd binnen de komende legislatuur, gekoppeld aan een verplichte inventaris die jaarlijks wordt voorgelegd aan het parlement. Een afbouwplan van de subsidies voor fossiele brandstoffen biedt ook de gelegenheid om de beschikbare fiscale instrumenten zo in te zetten dat het gebruik van fossiele brandstoffen wordt ontmoedigd en het gebruik van fossielarme energie wordt aangemoedigd.
- Pleit voor een verduurzaming van **internationale, multilaterale en nationale ontwikkelingsbanken** en andere publieke financieringsvehikels. Deze instellingen moeten de strijd tegen de klimaat- en biodiversiteitscrisis centraal stellen in hun mandaat en operaties in lijn met het akkoord van Parijs. Daarnaast moeten banken robuuste mensenrechtenwaarborgen en meer democratische bestuursstructuren implementeren. België moet hierin het goede voorbeeld geven door ook de eigen investeringsmaatschappijen in lijn te brengen met het Verdrag van Parijs.
- Leg met name aan de **Nationale Bank van België**, op om een verduurzaming van de financiële sector te stimuleren door:
 - zijn eigen portfolio te verduurzamen en te decarboniseren
 - een progressieve rol te spelen in het beleid van de Europese Centrale bank en niet langer de invoering van klimaat criteria bij het beleid van de ECB tegen te houden.
- Werk aan een bindend kader inzake transparantie en rapportage van de blootstelling van financiële actoren aan de fossiele economie, en verplicht financiële instellingen om hun operaties in lijn te brengen met de klimaatdoelstellingen, door zich in te schrijven voor het '**SBTi Finance Framework**' - dit laat toe om op de sector toegesneden science based targets vast te leggen. Ook het ruimer fiscaal en economisch beleid moet coherent worden gemaakt met een rechtvaardige transitie.

CONTACT

Kiki Berkers

11.11.11

Kiki.Berkers@11.be

www.klimaatcoalitie.be

EINDNOTEN

1. <https://press.un.org/en/2023/sqsm21730.doc.htm>
2. <https://www.unep.org/resources/emissions-gap-report-2022>
3. Zie opsomming lijst: <https://klimaat.be/doc/cop26-engagementen-belgie.pdf>
4. Deze doelstellingen hebben betrekking op de hele economie, in overeenstemming met de logica van het Akkoord van Parijs. Dit is een minimumniveau dat consistent is met de studies over het billijke aandeel van België en Europa in het resterende wereldwijde emissiebudget om de opwarming te beperken tot 1,5°C (gebaseerd op het verdelingsprincipe dat het minst beperkend is voor onze landen, d.w.z. verdeling op basis van infrastructuur en huidige emissies, een principe dat in de literatuur bekend staat als 'grandfathering'): Rogelj, J., Grantham Institute Science Brief: 'Belgium's national emission pathway in the context of the global remaining carbon budget', maart 2023. Fekete, H. en Höhne, N., New Climate Institute, 'Wat is een eerlijk emissiebudget voor België', maart 2023.
5. Op basis van de IPCC-rapporten schat het CAN-Europa netwerk dat er in Europa tegen 2030 een emissiereductie nodig is van 65% tot 73% ten opzichte van 1990, om ten laatste in 2040 klimaatneutraal te zijn en een billijke bijdrage te leveren aan de doelstelling om de opwarming van de aarde te beperken tot 1,5°C.
6. Na de publicatie van het IPCC-rapport op 20 maart 2023 (AR6 SYR) vraagt de secretaris-generaal van de Verenigde Naties alle ontwikkelde landen om te streven naar klimaatneutraliteit tegen 2040 en alle opkomende landen om te streven naar klimaatneutraliteit tegen 2050: <https://press.un.org/en/2023/sqsm21730.doc.htm>
7. vermindering van armoede en ongelijkheid, fatsoenlijke levens- en arbeidsomstandigheden, kwaliteit en toegankelijkheid van werkgelegenheid en opleiding, solidariteit met het Zuiden, het recht om in een gezonde leefomgeving te leven, inclusieve sociale dialoog, met uitvoering van ander beleid ter bevordering van sociale cohesie, zoals openbare diensten van hoge kwaliteit
8. in de volgende termen: "A just transition secures the future and livelihoods of workers and their communities in the transition to a low-carbon economy. It is based on social dialogue between workers and their unions, employers and governments. A plan for just transition provides and guarantees better and decent jobs, social protection, more training opportunities and greater job security for all workers affected by global warming and climate change policies."
9. Zie: https://www4.unfccc.int/sites/SubmissionsStaging/Documents/202309151259---ITUC-TUNGO%20Submission%20JTWP_15092023%20.pdf
10. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_emp/@emp_ent/documents/publication/wcms_432859.pdf
11. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---relconf/documents/meetingdocument/wcms_886647.pdf
12. De Belgische deelname moet dus verder gaan dan de engagementen van de Belgische minister voor Ontwikkelingssamenwerking en les élargir à tous les cabinets ayant un rôle dans l'action climatique de la Belgique. waarbij genderrechtvaardigheid wordt beperkt tot 'transversale aangelegenheden'.
13. SOGIESC (sexual orientation, gender identity and expression, and sex characteristics)
14. Zorg onder andere voor gendermainstreaming in de internationale klimaatfinanciering met een specifiek budget; de rol van vrouwen in de landbouw en hun kwetsbare toegang tot land erkennen en daarmee rekening houden bij het afsluiten van de gezamenlijke werkzaamheden inzake landbouw (Korinivia Joint Work on Agriculture, KJWA), en artikel 6 (zie verder)
15. [Advies over het prioritaire thema van de 66ste zitting van de Commissie voor de Status van de Vrouw van de Verenigde Naties](#), [Advies over de verbinding tussen gendergerelateerd geweld en klimaat \(UNFCCC\)](#) en [Advies over Gendermainstreaming bij de uitvoering van het beleid en de maatregelen van het belgisch nationaal energie- en klimaatplan 2021 - 2030 \(nekp\)](#)
16. Voor toegang tot Algemeen Commentaar 26: <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no-26-2023-childrens-rights-and>
17. Advies Forum des Jeunes
18. Advies Vlaamse Jeugdraad
19. Zie ook p. 4 CAN paper omtrent governance van het Loss and Damage Fund https://climatenetwork.org/wp-content/uploads/2023/08/CAN_DCJ_WGC_Joint-Submission-Proposed-Governing-Instrument_Loss-and-Damage-Fund-1.pdf
20. <https://caneurope.org/content/uploads/2023/09/Public-sources-climate-finance-loss-and-damage.pdf>
21. <https://unfccc.int/santiago-network>
22. https://unfccc.int/sites/default/files/resource/2018_TFD_report_17_Sep.pdf
23. dat tot doel heeft het Internationaal Gerechtshof om een advies te verzoeken over de klimaatverplichtingen van de lidstaten, teneinde de verbanden tussen klimaat en landrechten te verduidelijken
24. Aangenomen door de Mensenrechtenraad op 28 september 2018 <https://digitallibrary.un.org/record/1650694>
25. Gemeenschappelijk Landbouw Beleid
26. Vb. intensieve veeteelt, synthetische meststoffen, pesticiden, exportkredieten, agrobrandstoffen.
27. Recycling; Bodemgezondheid; Diergezondheid en -welzijn; Instandhouding van de biodiversiteit; Synergie; Economische diversificatie; Co-creatie van kennis; Sociale waarden en diëten; Rechtvaardigheid; Connectiviteit; Beheer van land en natuurlijke hulpbronnen; Participatie..
28. https://www.ipbes-food.org/_img/upload/files/sfsFRhq.pdf
29. door middel van landbouwbeleid, opleiding en onderzoek; valorisatie van agro-ecologische producten, rationeel watergebruik en recyclingsystemen en het gebruik van hernieuwbare energiebronnen voor het oppompen van water; boerenzaden, lokale dieren- en vissoorten om de biodiversiteit te herstellen en in stand te houden
30. Het huidige Vlaamse Convenant Enterische Emissies blijft zorgen voor een stijging in de uitstoot van methaan.
31. Zoals aangegeven in IPCC-IPBES co-sponsored rapport over biodiversiteit en klimaatverandering: "Biodiversiteitsverlies en klimaatverandering worden allebei veroorzaakt door menselijke economische activiteiten en versterken elkaar wederzijds. Geen van beide problematieken zal succesvol worden opgelost tenzij ze samen worden aangepakt." <https://ipbes.net/events/launch-ipbes-ippcc-co-sponsored-workshop-report-biodiversity-and-climate-change>
32. Zie aanbevelingen Belgische biodiversiteitscoalitie <https://wwf.be/nl/publicatie/beleidsnota-nationale-biodiversiteitsstrategie-post-2020-biodiversiteitscoalitie>

33. Volgens een [studie i.o.v. WWF](#) (mei 2023) moet ons land 603 miljoen euro per jaar extra investeren om al zijn Biodiversiteit-verbintenissen na te komen en zijn ambities waar te maken.
34. Inclusief sterke definitie rond bosdegradatie en het uitbreiden van de scope naar niet-bos ecosystemen.
35. Pleit bijvoorbeeld op het Europese toneel om alle inkomsten uit het koolstofgrensaanpassingsmechanisme (CBAM) en een aanzienlijk deel van de herziene ETS te kanaliseren naar extra klimaatfinanciering voor lagere inkomenslanden via nieuwe bijdragen aan de klimaatfondsen van het UNFCCC.
36. zie: https://11.be/sites/default/files/2020-10/Briefing%2010%20jaar%20klimaatfinanciering_finaal.pdf
37. Oxfam, Climate Finance Shadow Report 2023
<https://oxfamilibrary.openrepository.com/bitstream/handle/10546/621500/bp-climate-finance-shadow-report-050623-summ-en.pdf>
38. Dit geldt met name voor de regeringen van landen met een zware schuldenlast (om ervoor te zorgen dat zij over de financiële middelen beschikken om in de behoeften van de getroffen bevolking te voorzien, met bijzondere aandacht voor vrouwen en kinderen). Zie; Achampong, Leia. (2022). 'Skilling up on UNFCCC COP processes'. Eurodad.
<https://assets.nationbuilder.com/eurodad/pages/2955/attachments/original/1654261623/COP-guide-2022-EN.pdf?1654261623>
39. Zo moeten lokaal geleide klimaatmaatregelen de lokale, traditionele en inheemse kennis in aanmerking nemen. Het betekent ook dat bij het opzetten van projecten rekening wordt gehouden met de behoeften van meisjes aan toegang tot economische en sociale kansen, bijvoorbeeld onderwijs.
40. Bijvoorbeeld het bevorderen van seksuele en reproductieve gezondheid en rechten als onderdeel van klimaatmaatregelen en ervoor zorgen dat feministische en vrouwenrechtenorganisaties een groter deel van de klimaatfinanciering ontvangen.
41. Zie het rapport over specifieke financieringskloof voor kinderen: <https://ceri-coalition.org/addressing-climate-finance-gap-for-children/>
42. Zie <https://www.eurodad.org/ncqg-joint-cso-2023>
43. https://finances.belgium.be/fr/statistiques_et_analyses/analyses/inventaire-des-subsidies-aux-energies-fossiles